

første danske jernmeteorit !

af Poul Graff-Petersen

I foråret 1977 fandt gårdejer Niels Erik Knudsen på en mark i Vestsjælland en jern-meteorit, som blev overgivet til Geologisk Museum. Efter international sædvane har den fået navn efter findestedet, Jerslev. Den vejede 40 kg, var 30 cm lang og 20 cm tyk.

'Jerslev' havde ligget i morænen i en dybde mellem 30 og 80 cm, og den kom frem, da der med maskine blev gravet en 20 cm bred kabelrende. Havde kablet fået en lidt anden placering, eller havde gårdejer Knudsen ikke været klar over, at en sådan 'sten' ikke skulle bruges som opfyldning sammen med andre opsamlede marksten, ville vi stadig ikke have haft en dansk jern-meteorit.

Det er ikke almindeligt at finde jern-meteoriter. Verden over er der kun fundet godt 500 (og yderligere omkring 30 jern-meteoriter er opsamlet efter observerede fald). Der er for eksempel endnu ikke fundet en meteorit på de Britiske Øer (men godt 20 er opsamlet efter fald), selv om den engelske dr. Keith Hindley formoder, at der på de 315.000 kvadratkilometer i de øvre lag skal ligge mindst 2 millioner meteoriter, faldet gennem tusinder af år. Af de 2 millioner skal mindst 100.000 være jern-meteoriter. De øvrige er sten-meteoriter, som forvirrer så hurtigt, at de ikke umiddelbart erkendes som meteoriter af menigmand. Hvor mange venter endnu på at blive fundet i Danmark ?

Meteoritens overflade var korroderet, og den var dækket af et flere centimeter tykt lag af rust-sammenkittet moræne. Det er derfor sikkert, at 'Jerslev' har ligget meget længe i morænen, men det har endnu ikke været muligt at afgøre, om den er kommet til stedet som en moræneblok, eller om den er faldet på stedet.

Hvor 'Jerslev' er befriet for den fastrustne moræneskorpe, kommer den for jern-meteoriter karakteristiske, grubede overfladeform frem. Den ses tydeligt i højre side på øverste billede. Fordybningerne kaldes regmaglypser, og de dannes, når meteoriten med stor hastighed bevæger sig gennem atmosfærens ydre del, hvorved de turbulente luftstrømme ved overlyds-hastigheder får en stor erosionskraft.

'Jerslev' er skåret igennem på tværs, og den fremkomne flade er poleret og ætset, hvorved meteoritens grovkornede struktur klart fremtræder (nederste billede). Alle kornene består af nikkeljern, og efter ætsningen af den metalblanke overflade får de enkelte korn forskellig lysrefleksion. 'Jerslev's struktur tyder på, at den hører til den klasse af meteoriter, der benævnes 'groveste octædrit', og som blot omfatter cirka 20 af de omkring 550 kendte jern-meteoriter.

Når undersøgelserne af 'Jerslev' er afsluttede, vil resultaterne blive omtalt i Varv. 'Jerslev' er udstillet på Geologisk Museum sammen med museets øvrige meteoriter.

